INSPIRATIONSKATALOG

TRYGGHETSBOSTÄDER FÖR ÄLDRE

VINNOVA

VINNOVA INFORMATION
VI2013:03

i

Trygghetsbostäder är en boendeform för den som inte längre känner sig trygg och bekväm i sin nuvarande bostad, men ännu inte har behov av särskilt boende. Till skillnad från särskilt boende ingår varken mat, service, omvårdnad eller sjukvård. Däremot är det ett krav att bostäderna ska vara funktionellt utformade,
att boendet ska ha gemensamhetslokaler för måltider, samvaro, hobby och rekreation samt personal/bovärd på angivna tider.

ANSVARIG UTGIVARE:
VINNOVA och Malmö högskola
REDAKTÖR:
Lotta Solding, ORDSPRÅK
TEXT:
Lotta Solding, Ola Isaksson
FOTO:
Leif Johansson, XRAY FOTO
Rune Berntsson, Anja Callius, Olof Holdar,
Gustav Johansson, Fredrik Kellén, Peter Knutson
FORM:
Jonny Andersson, JADESIGN
TRYCK:
Service Point Holmbergs 2013

ISSN: 1650-3120

6 HELSINGBORG
Helsingborg först ut med trygghetsbostäder

8 MJÖLBY
Prestigelöst samarbete nyckeln till framgång

10 INSPIRATÖR
”Nu måste det komma en utvärdering”

11 NYINFLYTTADE
”Här behöver man aldrig känna sig ensam”

12 UMEÅ
Klart för inflyttning på Backen trygghetsboende

14 KOLLEKTIVT BOENDE
”När man blir äldre gäller det att se om sitt hus”

16 INSPIRATÖR
”Hur kan vi bygga och fastighetsutveckla för alla plånböcker?”

17 TRYGGHETSVÄRD
”Jag får så mycket tillbaka”

18 UTBLICK: EUROPA
”Det ligger en viktig möjlighet i samarbete”

20 UTBLICK: NORGE
Bo tryggt i Oslo via Omsorg+

22 INSPIRATÖR
Forskare förespråkar åldersintegration

23 ÖREBRO
Örebros recept: lunch & personal sju dagar i veckan

24 KARTLÄGGNING
Frihet väntas locka mer än trygghet

25 KARTLÄGGNING
Trygghetsbostäder under luppen

26 INSPIRATÖR
Äldrepedagog som vill starta eget

27 Noterat

30 Kontakt

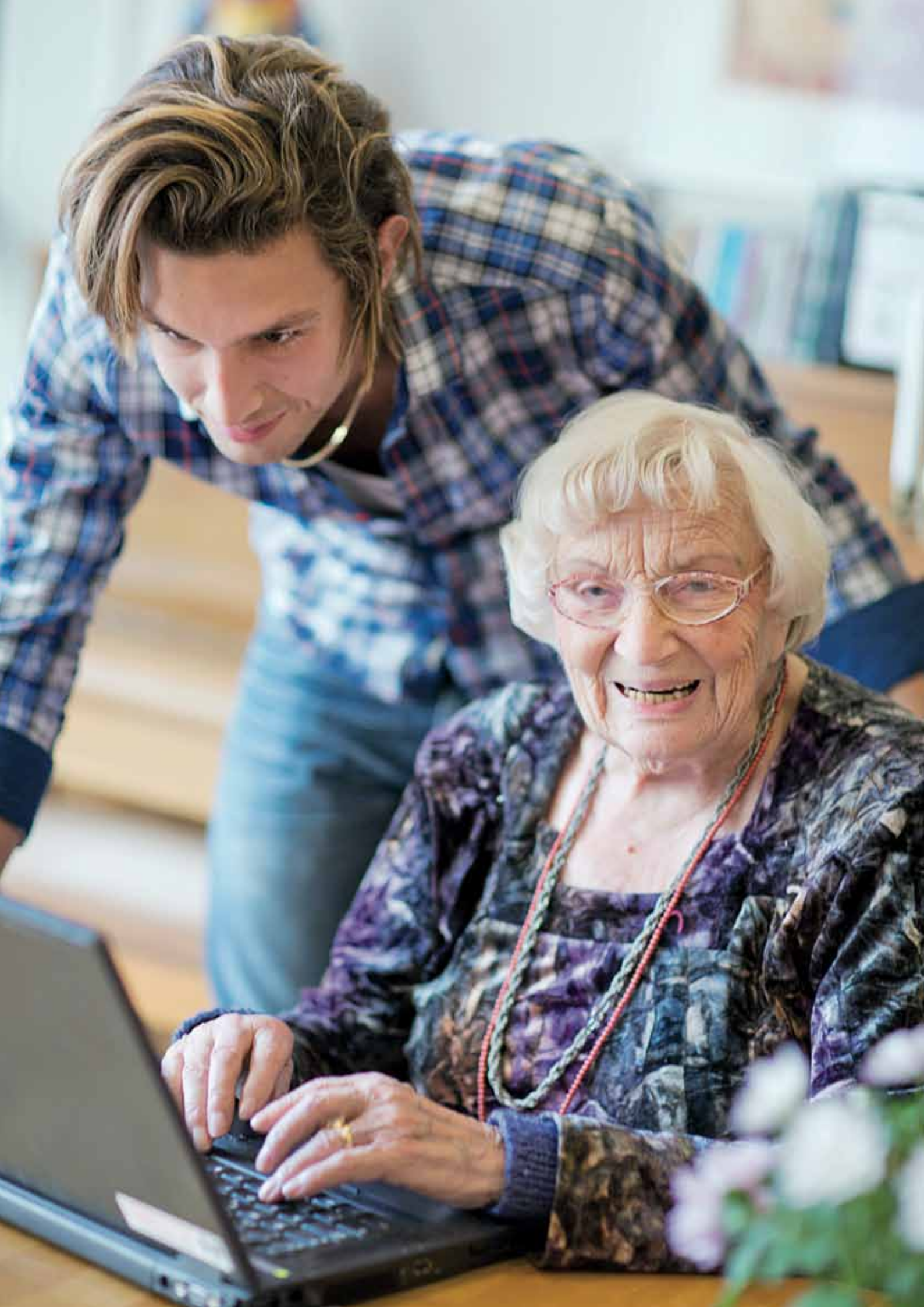

INSPIRATION FÖR FRAMTIDA TRYGGT BOENDE

DENNA INSPIRATIONSKATALOG är ett av resultaten från det andra regeringsuppdraget inom social innovation och regeringens satsning på vården och omsorgen om de mest sjuka äldre, som VINNOVA fått av Socialdepartementet. Arbetet har utförts i samråd med Hjälpmedelsinstitutet och katalogen har tagits fram av Malmö högskola.

VINNOVAS första regeringsuppdrag på området resulterade i en kartläggning av sociala innovationer för äldre, som presenterades i form av en idékatalog. I arbetet med kartläggningen genomfördes också ett antal workshops där äldre personer deltog, i syfte att få en fördjupad förståelse för behoven, där ett av de mest framförda var behov av trygghet.

En viktig insats för att skapa trygghet har varit införandet av begreppet trygghetsbostäder, som är en mellanform av servicenivå för framför allt äldre. Trygghetsbostäder är en boendeform för den som inte längre känner sig trygg och bekväm i sin nuvarande bostad, men ännu inte har behov av särskilt boende. Till skillnad från särskilt boende ingår varken mat, service, omvårdnad eller sjukvård. Däremot är det ett krav att bostäderna ska vara funktionellt utformade, att boendet ska ha gemensamhetslokaler för måltider, samvaro, hobby och rekreation samt personal/bovärd på angivna tider.

En framtida utmaning är de demografiska förändringar som redan idag är ett faktum, med en ökande andel äldre. Idag är 17 procent av Sveriges befolkning 65 år eller äldre, inom några år kommer siffran vara 20 procent. Den förväntade medellivslängden är nära 80 år och den stiger. Att alltfler lever längre är av stort värde för samhället samtidigt som demografiska förändringar medför stora utmaningar. Regeringen anger i Budgetpropositionen för 2011, att en satsning ska genomföras för att få vården och omsorgen om de mest sjuka äldre i form av hemsjukvård, äldreomsorg, primärvård och sjukhusvård att samverka bättre. I denna satsning inkluderas nya sätt för att samla insatserna kring de äldre och ett bättre omhändertagande behöver utvecklas, exempelvis genom teknisk och social innovation.

Vi vill att katalogen ska fungera som inspiration genom de olika exempel som presenteras.

Trevlig läsning!

JOHANNA ULFVARSON, VINNOVA

”Här är så stort som det behövs”, säger Anna-Britta Karlsson, 90 år, om sina 50 kvadratmeter i en av 18 lägenheter på Haga trygghetsboende.

HELSINGBORG FÖRST UT MED TRYGGHETSBOSTÄDER

Helsingborgs stad var först i landet med trygghetsbostäder. Redan 2007 beslutade de inrätta boendeformen och skrev riktlinjer för ändamålet, som Äldredelegationen sedan sneglade på i sin utredning Bo bra hela livet (2008). Eva Adolfson är strategisk utvecklare på kommunens Vård- och omsorgsförvaltning och har varit med under hela resan.

TEXT LOTTA SOLDING FOTO LEIF JOHANSSON

– VI HAR JOBBAT MÅLINRIKTAT med frågorna länge och haft en bra politisk förankring. Vi utvecklar hela tiden boende för äldre och söker bland annat efter fler samarbetsformer med fastighetsägare. Vi följer regelbundet upp och har gjort ett antal enkäter bland dem som bor i våra trygghetsbostäder. 2010 arrangerade vi en medborgardialog där vi fångade upp synpunkter via tre workshops, säger Eva Adolfson.

I Helsingborg finns i dag sex olika trygghetsboenden, som ägs och drivs av fyra fastighetsbolag och fler boenden är planerade. Bredden är stor: i de flesta fall är samtliga lägenheter i en fastighet trygghetsbostäder, medan de i andra fall är insprängda bland vanliga lägenheter. Hyran varierar, liksom vad som ingår i den. En tvåa i ett trygghetsboende kan kosta

från 5 000 kr upp till 10 000 kr per månad, beroende på hur nybyggt eller nyrenoverat boendet är och vilken service som finns att tillgå.

GEMENSAMMA RIKTLINJER

Det som förenar de olika boendena är de riktlinjer för trygghetsbostäder som Helsingborgs stad ställt upp, som sånär som på någon punkt är desamma som Boverkets riktlinjer för subventioner för själva byggandet.

Enligt det beslut som kommunens vård- och omsorgsnämnd tog 2007, kan fastighetsägare och byggföretag ansöka om en subvention för delar av hyran för gemensamhetslokal samt för lönekostnad för en trygghetsvärd. Trygghetsvärdarna är alltså anställda av respektive fastighetsbolag och hur de väljer att fylla boendets innehåll varierar.

– Vi har inga gemensamma regler för hur trygghetsvärdarnas arbete ska organiseras. I dagsläget tycker jag inte att detta med trygghetsvärdarna fungerar hundraprocentigt bra, men vi jobbar vidare med frågan. Det är en svår och ny yrkesroll och min bestämda uppfattning är att trygghetsvärden inte ska vara lekledare; de ska inte gå in och ta över för mycket. Det är en svår balansgång och hur det fungerar på respektive boende beror både på trygghetsvärden och på de boende, säger Eva Adolfson och fortsätter:

– Trygghetsboende handlar om boende och inte om omvårdnad. Trygghetsvärden ska vara spindeln i nätet; samla upp och se till att det händer saker, men inte själv göra för mycket. För fastighetsvärdarna är detta okänd mark. De kan bygga hus, men har ofta inte tillräcklig kunskap om hur man ska fylla ett trygghetsboende med innehåll.

”Belöningen för mig som fastighetsägare är att se människor må väl”, säger Hans Andersson, ägarrepresentant för Fastighets AB Hagaplan.

MÅNGA VINSTER

Som kontrast till utmaningen med att lösa trygghetsvärdarnas roll tycker Eva att det finns en rad vinster och fördelar med trygghetsboenden.

– För den enskilde handlar det om att komma till en bostad där man kan känna sig trygg. Ur kommunens perspektiv är det en fördel att få fler aktiva och trygga äldre, som mår bättre. Det ger lägre kostnader på sikt, eftersom de tunga vårdinsatserna inte behöver sättas in förrän senare i de här personernas liv.

– En annan fråga som Eva brottats med en tid är vilken förväntan de äldre har på sitt nya boende.

– Nivån på förväntningarna är väldigt olika. Jag brukar grovt säga att en tredjedel av dem som flyttar till ett trygghetsboende flyttar in för att de tycker de hittat en bra bostad, utan något större intresse för husets umgänge. En annan tredjedel borde ha flyttat in för tio år sedan och den sista tredjedelen flyttar för att de verkligen vill bo just här och eftersöker boendets gemenskap. Detta faktum gör det dels svårt för den som är trygghetsvärd och dels innebär det att de äldre också har ett ansvar för att boendet ska bli bra. Det gäller att vara tydlig med det, säger Eva Adolfson. ◘

KONTAKT: Eva Adolfson, eva.adolfson@helsingborg.se

”Vi har jobbat målinriktat med frågorna länge och har haft en bra politisk förankring”, säger Eva Adolfson på Helsingborgs stad.

i

I Helsingborg finns totalt cirka 250 trygghetslägenheter fördelade på sex boenden och fyra hyresvärdar: Närlunda Park (drivs av Kosmo), Bikupan (drivs av HSB), Grönkullagatan, Dalhemsvägen och Hebsackersgatan (drivs av Helsingborgshem) och Haga (drivs av Fastighets AB Hagaplan). Intresseanmälan till dessa lägenheter är gemensam och görs via kommunen, som sedan vidarebefordrar intresseanmälningarna till respektive fastighetsbolag.

Sylvia Mossberg från Mjölby kommun (till vänster) och Charlotta Elliot på Bostadsbolaget har haft ett nära samarbete för att starta kommunens två trygghetsboenden.

PRESTIGELÖST SAMARBETE

NYCKELN TILL FRAMGÅNG

I Mjölby kommun finns i dag två trygghetsboenden; båda två frukten av ett gott samarbete mellan Mjölby kommun och det kommunägda Bostadsbolaget. Samarbetet tog sin början 2007/2008, då parterna såg behovet av en ny, trygg boendeform för äldre. Lämpligt nog kunde en ledig fastighet användas för att skapa kommunens första trygghetsboende.

TEXT LOTTA SOLDING FOTO LEIF JOHANSSON

– PÅ BOSTADSBOLAGET HADE vi en tid diskuterat att fler och fler hyresgäster blir allt äldre och att de kommer att få svårt att bo kvar hemma. Tillgängligheten i våra lägenheter behövde bli bättre. Vi funderade på vad vi skulle göra och inledde diskussioner med kommunen. Dessutom hade vi en tom fastighet som vi inte visste hur vi skulle använda, säger Charlotta Elliot, marknadschef på Bostadsbolaget.

Kommunen å sin sida letade ursprungligen lokaler för gruppboenden. Trycket på särskilda boenden var stort och diskussioner fördes kring vilken typ av boenden som behövdes. Begreppsförvirringen var påtaglig. Vad är ett trygghetsboende? Vad är ett seniorboende? Vad skulle de satsa på? Sylvia Mossberg, utvecklingsstrateg inom Omsorgs- och Socialförvaltningen på Mjölby kommun, berättar:

– Vi såg att det var ett alldeles för stort glapp mellan vanligt boende och särskilt boende. Styrkan i den arbetsgrupp vi tillsatte var att vi hade representanter från både tekniska och sociala sidan inom kommunen samt personer från Bostadsbolaget. Vi hade livfulla diskussioner där vi, utifrån Äldreboendedelegationens betänkande, funderade över hur vi skulle lösa situationen i Mjölby. Vi diskuterade också vad ett trygghetsboende är utifrån ett brukarperspektiv: vad behövs för att människor ska känna sig trygga?

Beslut togs att helt blåsa ut den centralt belägna fastigheten Burensköld, som genom åren hyst allt

från mekanisk verkstad, gjuteri till Komvux och Försäkringskassan.

– Det var en generös attityd från alla sidor inom arbetsgruppen. Vår mest ingående diskussion hade vi nog med länsstyrelsen. Eftersom vi var så tidigt ute med trygghetsboende var inte alla deras regler fastställda än, säger Sylvia Mossberg.

CENTRAL FASTIGHET

Inför bygget av Burenskölds trygghetsboende gjorde Bostadsbolaget en enkät, som sändes ut till alla kommuninvånare över 70 år. Av 2 600 utskickade enkäter inkom 700 svar. Av dessa var det 350 som tyckte förslaget lät bra och 150 som ville ha ett trygghetsboende inom en snar framtid.

Trots att trygghetsboende var nytt för alla, vilket ledde till många möten och diskussioner kring själva boendeformen, så kom man i mål. Burensköld invigdes våren 2011 och ett år senare invigdes kommunens andra trygghetsboende Ängen, i Skänninge.

Varför har ni lyckats så väl?

Maud Steen visar runt på Burenskölds trygghetsboende.

– Jag tror dels att alla parter har ett gemensamt intresse för människor. Konceptet med trygghetsboende har också visat sig vara vinnande både affärsmässigt och omsorgsmässigt, säger Charlotta Elliot och Sylvia Mossberg fortsätter:

– I samarbetet har vi arbetat för en gemensam sak. Vi har varit öppna och överens; vi har jobbat ihop.

GRUNDSERVICE I HYRAN

I hyran ingår en ”grundservice”, med korta trygghetsskapande insatser (som bland annat trygghetslarm). Om det visar sig att behovet är större än så prövas varje persons behov av kommunens hemtjänst. Mjölby kommun står för kostnaden av trygghetslarmet och betalar även hyran för de gemensamma lokalerna. Kön till trygghetsboendena hanteras av Bostadsbolaget, som intervjuar och bedömer de sökandes akuta behov av trygghet och service.

De tre personer som arbetar på kommunens två trygghetsboenden är anställda av kommunen. De är undersköterskor ”med social kompetens”. Ambitionen har varit att skapa kontinuitet och personlig närvaro. Aktiviteterna som erbjuds har skapats utifrån de boendes önskemål. De som vill (och betalar för det) kan varje dag få lagad lunch, som beställs från en närliggande restaurang.

– Det är bra att kommunen bemannar trygghetsboendet. De gör det de är bra på och vi det vi är bra på, säger Charlotta Elliot.

– Yrkesrollen för dem som arbetar på trygghetsboende är ny och tar tid att forma. Det gäller att ha distans och ha brukaren i fokus. Rollen är svår och det är lätt att bli ”den goda fén”. Vår uppgift är att förmedla trygghet, inte tjänster. Om vi kan inympa trygghet tidigt så kan många leva längre på det, avslutar Sylvia Mossberg.

KONTAKT: Charlotta Elliot,
e-post: charlotta.elliot@mjolbybostad.se

Sven och Leila sålde sin villa och flyttade till Burenskölds trygghetsboende. "Det är positivt att det finns personal i huset", säger Leila, som är nöjd med flytten.

i

I Mjölby finns två trygghetsboenden: Burensköld i centrala Mjölby med 24 lägenheter (fem ettor och 19 tvåor) och Ängen i Skänninge med 22 lägenheter (12 ettor och 10 tvåor).

”Kommunerna måste satsa på byggandet av trygghetsboenden och ombyggnad av befintlig bebyggelse”, säger Barbro Westerholm.

”Nu måste det komma en utvärdering”

Barbro Westerholm var, som ordförande i Äldreboendedelegationen, med om att uppmana kommunerna att satsa på trygghetsbostäder 2008. Sedan dess tycker hon att utvecklingen har gått för långsamt. Nu ser hon gärna att en utvärdering utförs, för att följa upp hur trygghetsboende som boendeform utvecklats i landets kommuner.

TEXT LOTTA SOLDING FOTO PETER KNUTSON

– KOMMUNERNA MÅSTE SATSA på byggandet av trygghetsboenden och ombyggnad av befintlig bebyggelse. Men byggfrågor hamnar gärna långt ner i inboxen och samverkan mellan samhällsbyggnadsavdelningar och sociala avdelningar inom kommunerna är ofta dålig. Frågan om äldres boende måste prioriteras, så de inte tar så lång tid. 2020–2030 kommer andelen äldre invånare att öka drastiskt och den som inte gör något nu får rejäla problem på sikt. Processen måste startas!

Utvecklingen har gått snabbt i vissa kommuner och mer långsamt i andra. I Stockholm byggdes inledningsvis flertalet servicehus om till trygghetsboenden (som ju har en ”lägre servicegrad” än serviceboenden), vilket gjorde att många blev besvikna och att trygghetsboenden fick en negativ klang. En olycklig utveckling, menar Barbro.

Barbro berättar vidare att det vid en kontroll våren 2012 visade sig att endast 70 av landets 290 kommuner hade gjort en behovsinventering när det gäller boende för äldre.

– Nu måste det komma en utvärdering som följer upp hur trygghetsboenden utvecklats i kommunerna. Vi behöver bland annat titta på utformningen av badrum, som bygger på en gammal norm. I dag behöver inte badrummen vara så stora. Här kan det vara av intresse att ta fasta på erfarenheter från våra grannländer, exempelvis Finland som testar badrumsutrustning anpassade efter något mindre badrum. Kanske måste vi på sikt ändra i vår lagstiftning för att underlätta byggandet av trygghetsboenden, säger hon och fortsätter:

– Vi behöver också ta reda på vad de som bor i trygghetsbostäder tycker om sitt boende samt lära oss mer om hur kommunerna har resonerat i de här frågorna. Lyfta framgångskommuner och ta reda på vilka hinder som dykt upp på vägen och varför det ser ut som det gör idag. Finns det detaljreglering som förhindrar den utveckling vi ville se eller finns det fog för att behålla reglerna?

Anledningen till att Äldreboendedelegationen ursprungligen inledde sitt arbete var ett tydligt behov av nya boenden för äldre. Bristen på vårdboenden var också stor.

BO KVAR HEMMA

– Ambitionen med vårt förslag var att göra det möjligt att bo kvar så länge som möjligt hemma, i mer tillgängliga hem. Vi ville också stimulera till att det byggs fler seniorboenden, gärna som kooperativa hyresrätter. Till de äldre som är hyfsat friska föreslog vi trygghetsboenden, till dem med större vårdbehov föreslog vi vård- och omsorgsboenden, säger Barbro Westerholm.

Den ursprungliga idén med trygghetsbostäder beskriver hon så här:

– Äldre människor skulle kunna få ett bra, mindre boende med möjlighet att äta tillsammans med andra. På trygghetsboendet skulle det finnas gemensamma ytor, en trygghetsvärd och möjlighet att delta i aktiviteter.

FÖR LÅNGSAMT

Barbro tycker alltså att byggandet av trygghetsbostäder hittills gått för långsamt. För att fortsätta uppmuntra till satsningar tycker hon att det statliga investeringsstödet ska vara kvar. Staten ska visa att de menar allvar med satsningen på trygghetsbostäder, menar hon.

– Det största hindret när det gäller utvecklingen av trygghetsbostäder är att frågan inte prioriteras. Genom att bygga fler trygghetsboenden ökar rörligheten på bostadsmarknaden och vi frigör fler boenden även för yngre. Att satsa på trygghetsbostäder innebär också att vi kan fördröja behovet av tyngre vårdinsatser. Möjligheten i det här sammanhanget är att det faktiskt finns befintliga fastigheter på bostadsmarknaden.

i

Barbro Westerholm är folkpartist och riksdagsledamot. Hon har arbetat med äldrefrågor länge och är folkpartiets talesperson i socialpolitiska frågor. Hon har varit Generaldirektör för Socialstyrelsen, ordförande för SPF och ordförande i Äldreboendedelegationen.

”Här behöver man aldrig känna sig ensam”

Tina Roos, som är 90 år, bor på Havsutterns trygghetsboende i Malmö. Hon känner sig piggare i dag än när hon flyttade in för fyra år sedan och uppskattar möjligheten att själv kunna välja mellan umgänge och att vara ensam.

TEXT LOTTA SOLDING FOTO LEIF JOHANSSON

– HÄR BEHÖVER MAN aldrig känna sig ensam. Men man kan vara ensam om man vill, säger Tina Roos.

Innan Tina flyttade in på Havsuttern bodde hon i en trea på Stadiongatan i Malmö. Där hade hon bott i tjugo år tillsammans med sin man.

Efter hans död kändes lägenheten för stor. Dessutom gick inte Tinas rullstol i in i fastighetens hiss. Tina var trött, dels efter att ha vårdat sin man och dels av egna krämpor. Hon stod i MKB:s kö (Malmös kommunala fastighetsbolag) och fick relativt snabbt en plats på Havsutterns trygghetsboende.

– Jag fick ett brev på morgonen och tittade på lägenheten samma dag. Jag var inte riktigt frisk just då och fick mycket hjälp av mina barn vid flytten. Men jag känner mig friskare i dag. Så frisk som jag är nu har jag inte varit på många år, säger Tina och fortsätter:

– Efter att min man avlidit var jag trött. Det var skönt att flytta och vartefter jag blev friskare så har det bara blivit bättre och bättre. Jag har inget att klaga på... ja, det ska väl vara att det inte finns någon garderob i lägenheten och ingen ugn.

Tina lagar sin mat själv, men får i övrigt ganska mycket tillsyn och hjälp från kommunens hemtjänstpersonal, varav tre stycken är stationerade på Havsuttern. Tina deltar i Havsutterns gymnastikpass, som hon absolut tror bidragit till att göra henne piggare.

– Jag är gudskelov också begåvad med ett gott humör. Hade jag inte varit det hade jag nog inte suttit här. Det hade inte gjort mig gott att bo kvar hemma. Jag tycker om att träffa människor, men också att få gå upp och kunna stänga dörren om mig.

”Jag tycker om att träffa människor, men också att få gå upp och kunna stänga dörren”, säger Tina Roos.

”Det känns tryggt att bo här”, säger Kalle Johnsson.

Kalle ångrar inte flytten

Karl-Gösta ”Kalle” Johnsson är 86 år och har bott på Havsutterns trygghetsboende i ett år. Dessförinnan var han en flitig besökare på husets kafé och mötesplats. I dag känner han sig tryggare än han gjorde förut.

– JAG KÄNDE MÅNGA innan jag flyttade hit och fick hjälp med flytten av mina barn. Jag är med på de aktiviteter som ordnas, fem dagar i veckan och alltihop är roligt, säger han.

Maten lagar han på egen hand eller tillsammans med en granne. När de inte går ut och äter tillsammans, vilket de gärna gör på helgerna och ibland annars också. Han har ett trygghetslarm, som han till exempel använder ibland när det blir stopp i hans kateter.

– Det känns tryggt att bo här. Jag trivs mycket bra och de tar hand om oss på bästa vis, säger Kalle.

KLART FÖR INFLYTTNING PÅ BACKEN TRYGGHETSBOENDE

I januari 2013 inleds inflyttningen till de 108 nyproducerade lägenheterna på Backen Trygghetsboende i Umeå. Boendet ägs och drivs av Bäckbacka AB, som arbetat med senior- och äldreboenden i tjugo år. Service och goda relationer är A och O i deras verksamhet.

TEXT LOTTA SOLDING FOTO LEIF JOHANSSON

– Att driva den här typen av boende är lite som att driva hotell. Service är viktigt, det handlar inte bara om hårdvara. Vi har en nära relation till våra hyresgäster och känner dem på ett helt annat sätt än man brukar känna vanliga hyresgäster, säger Nils-Eric Öquist, vd på Bäckbacka, och fortsätter:

– Om man vill kunna erbjuda en enklare spaavdelning, ett kafé, en bra matlösning och vettiga lokaler för personalen krävs ett visst underlag för att kalkylen ska gå ihop. Vi har också haft ett stort efterfrågetryck; efter två annonser fick vi 600 intresseanmälningar.

Intill Backen Trygghetsboende finns sedan 2007 Backen Trivselboende, som är så nära ett trygghetsboende man kan komma (de har dock ingen åldersgräns för inflyttning). Det är också här vi bjuds att titta in, när vi besöker Umeå en krispig novemberdag 2012.

Karina Du Verger, värdinna på Backen Trivselboende, arrangerar aktiviteter tillsammans med de boende.

Lunchumgänge på Backen Trivselboende. En liknande matsal står snart klar på Backen Trygghetsboende.

ARRANGERAR AKTIVITETER

Vi kliver in i en luftig entré, där några av de boende sitter och fikar. Vi möter husets värdinna Karina Du Verger, som i samråd med husets trivselgrupp arrangerar ett antal aktiviteter med allt från högläsning, musik och föreläsningar till styrketräning, qigong och utflykter. Ett koncept som kommer att flytta med in på trygghetsboendet.

Nils-Eric Öquist och verksamhetschef Gretel Moberg visar oss runt i lokalerna. NCC har byggt Backen Trivselboende och bygger nu också Backen Trygghetsboende.

– Vi har haft ett mångårigt och bra samarbete med NCC i Umeå, som har hjälpt oss att hålla nere byggkostnaderna. Backen Trygghetsboende blir det femte projektet vi gör tillsammans. Vi arbetar med en form av partnering, som innebär stor öppenhet från båda sidor och öppna kalkyler.

Backen Trygghetsboende har förhållandevis små lägenheter med god standard. Bland annat finns tvättmaskin och torktumlare i alla lägenheter.

– Trygghetsboendet har finansierats med egen

Här visar Nils-Eric Öquist, vd på Bäckbacka AB, och verksamhetschef Gretel Moberg upp Backen Trygghetsboende i Umeå.

insats av Bäckbacka, statligt investeringsstöd och banklån. Det statliga investeringsstödet var en förutsättning för att bolaget skulle beviljas banklån, berättar Nils-Eric Öquist.

EGEN HEMTJÄNSTPERSONAL

I Umeå kommuns fria vårdval är Bäckbacka en av leverantörerna av hemtjänst. De som flyttar in på Backen Trygghetsboende och är berättigade till hemtjänst får, om de inte väljer annorlunda, därför sin hemtjänst utförd av Bäckbackas egen personal.

Intresseanmälningar till boendet hanteras av Bäckbacka själva och det är kötiden som avgör vem som får en lägenhet. Bäckbacka gör ingen behovsprövning.

– Vi kan inte bedöma vem som är i mest behov av en trygg bostad. Om man gillar vår boendeform och är över 70 år så är man välkommen att bo på vårt trygghetsboende, säger Nils-Eric Öquist.

Vad krävs för att lyckas med ett trygghetsboende?

– För det första måste man ha en drivkraft och verkligen vilja arbeta med boende och service för äldre; drivas av att vilja göra något extra för äldre. Dessutom är det nödvändigt att ha kunskap om allt från vård, service och omsorg till fastigheter och affärsmannaskap. Eftersom vi har egen personal rakt igenom kan vi också utveckla verksamheten mer. Utöver att sköta hemtjänstuppgifter sköter vår personal till exempel också kaféet och lunchserveringen. De utför även hushållsnära tjänster.

Gretel Moberg uppskattar att företaget har korta beslutsvägar:

– Om vi får en förfrågan om något, som vi vet ryms inom vår budget, kan vi ha löst det innan veckan är slut. Att vi har en stabil personalstyrka är en annan fördel; personalomsättningen är låg.

Nils-Eric Öquist menar att den sociala biten är viktig när man bygger den här typen av boende.

– Vi vill underlätta umgänge och anser att det finns större chans hitta gelikar vid ett större boende. De som bor här behöver inte gå ut för att kunna umgås. Boendets utformning har stor betydelse och den sociala aspekten finns hela tiden med när vi planerar en anläggning. ◻

KONTAKT: Nils-Eric Öquist,
e-post: nilseric.oquist@backbacka.se

i

Bäckbacka AB, som ägs av Nils-Eric Öquist och Gretel Moberg, driver sedan 1994 senior- och äldreboenden i Umeå. Företaget har drygt 40 årsanställda och omsatte 35 miljoner kr år 2011. Backen Trygghetsboende har 108 lägenheter, med såväl ettor, tvåor som treor. Hyrorna varierar från 5 620 till 10 778 kr.

Majbacken har ett flertal frivilliga arbetsgrupper. Här är Trädgårdsgruppen i full gång.

”När man blir äldre gäller det att se om sitt hus”

Elisabeth Olszon förespråkar kollektivt boende. Hon och hennes man bor i Majbackens bogemenskap i Göteborg.

Elisabeth Olszon har länge engagerat sig för kollektivt boende, eller gemenskapsboende som hon föredrar att kalla det. Hon bor själv i ett sådant och sitter sedan några år i styrelsen för Poseidon, ett av Göteborgs kommunala bostadsbolag. I dag möter hon ett ökat intresse för frågorna och är övertygad om att boendeformen kommer att öka framöver.

TEXT LOTTA SOLDING FOTO RUNE BERNTSSON

– JAG TYCKER DET ÄR VIKTIGT att bo bekvämt på ålderns höst. När man blir äldre gäller det att se om sitt hus i tid, det gäller att förebygga vad som kommer att hända. När den ena parten dör är det bra att vara på plats i ett gemenskapsboende: du bor mer kompakt, du har tillgång till gästrum och du har en social trygghet, säger Elisabeth Olszon.

Elisabeth och hennes man bor sedan 2004 i en tvåa i Majbackens bogemenskap i Göteborg. Utöver själva lägenheten har de tillgång till över 200 kvadratmeter gemensamma lokaler. Elisabeth var en av dem som var med och startade föreningen och är i dag pensionär.

– När en av oss dör behöver den andra inte tänka på att flytta. Dessutom kommer hela huset att dela sorgen, eftersom vi är omgärdade av människor som vet något om oss. Det inger trygghet, säger hon.

RIKT SOCIALT LIV

Något annat Elisabeth är övertygad om är att ett rikt socialt liv skapar god hälsa. Hon tror också att människor som bor kollektivt har ett mindre behov av stöd och hjälp, från såväl barn, vänner som hemtjänst. Istället för att kalla på utomstående kan de boende hjälpa varandra med vardagssysslor.

Gott så, men varför finns det inte fler kollektiv- eller gemenskapsboenden? Elisabeth tror att det framför allt är samhällets strukturer som sätter käppar i hjulen.

– Det finns en stor rädsla för nya boendeformer. Byggpolitiken är ofta konservativ, med ett inbyggt motstånd. Bostadssektorn är dessutom manligt dominerad och deras fokus är oftast inte socialt. Om vi hade haft fler kvinnor inom bostadspolitiken hade det sett annorlunda ut, säger hon.

FAMILJEBOSTÄDER SATSAR

Ett av de företag som, efter viss påverkan, engagerat sig i gemenskapsboendefrågan är Familjebostäder i Stockholm (Familjebostäder i Göteborg bär samma namn, men tillhör inte samma koncern). Elisabeth menar att de insett vinsten med kollektivhus och medvetet valt att satsa. Familjebostäder i Stockholm har till exempel kollektivhusen Färdknäppen, Sockenstugan, Sjöfarten och Dunderbacken. De två förstnämnda är hyresrätter, de två sistnämnda kooperativa hyresrätter. I Göteborg finns än så länge bara Majbacken, där en ekonomisk förening blockhyr hela fastigheten. I Mölndal finns Mölndalsbostäders Kornet, som är kooperativa hyresrätter. Samtliga dessa boenden vänder sig till människor som är över 40 år, utan hemmaboende barn. Medelåldern är dock oftast klart högre än så.

– Att en del kollektivhus har gått omkull beror ofta på att de som bor där inte själva fått välja vem som ska flytta in. Inom föreningen Kollektivhus NU tror vi att en viktig förutsättning för att boendet ska fungera är just att de boende själva styr vilka som flyttar in, vilket är möjligt med kooperativ hyresrätt eller med fastighetsägarens goda vilja, säger Elisabeth.

Som bostadspolitiker tar Elisabeth alla chanser hon får att ta upp frågan om gemenskapsboende och att det borde finnas fler sådana.

– Jag har verkligen tjatat om detta i många år. I dag diskuteras gemensamt boende på ett sätt det inte gjorts innan; boendeformen finns numera med i Göteborgs kommuns styrdokument! Ett träget undergroundarbete av många gräsrötter har gett resultat och jag tror att intresset kommer att explodera, säger Elisabeth.

Vad kan trygghetsboenden lära av gemenskapboenden?

– Vikten av det egna engagemanget; gräsrotsengagemanget! För att ett gemenskapsboende ska fungera väl tror jag det behövs ett underifrånperspektiv, att man tar saken i egna händer och vet vad man vill samt är beredd att satsa eget arbete. Samtidigt uppfattas denna lite annorlunda utgångspunkt som ett hot inom den etablerade fastighetsbranschen. Vi ställer ju krav som hyresgäster och det finns ingen vana av att lyssna till sådana som vi, avslutar Elisabeth. ◻

KONTAKT: Elisabeth Olszon,
e-post: elisabeth.olszon@gmail.com

Varje vår och höst har Majbacken gemensam städdag. Här ses Malin Lager putsa fönster.

Två dagar i veckan äter Majbackens hyresgäster gemensam middag. Är vädret bra kan det bli en picknick vid Göta älv.

i

Elisabeth Olszon är miljöpartist och sitter med i Poseidons styrelse, Göteborgs kommunala bostadsbolag. Hon är i dag pensionär, men har arbetat med frågor som rör folkhälsa och ekologi, bland annat inom landstinget. Hon sitter i styrelsen för både föreningen Boihop i Göteborg och den rikstäckande föreningen Kollektivhus NU. Själv bor hon i kollektivhuset Majbacken i Göteborg, som hon var med och startade.

LÄS MER:
www.kollektivhus.nu och www.majbacken.org

”Hur kan vi bygga och fastighetsutveckla för alla plånböcker?”

Ylva Sandström på SABO har arbetat med frågor som rör boende för äldre i många år. I begreppet trygghetsboende lägger hon möjligheten till ett fysiskt anpassat boende, med olika former av stöd för att kunna behålla sin självständighet och känna sig trygg. Hon tycker inte att vi ska begränsa diskussionen om trygghetsbostäder till enbart separata fastigheter.

TEXT LOTTA SOLDING FOTO LEIF JOHANSSON

Ylva Sandström, SABO.

– VARFÖR FASTNAR SÅ MÅNGA i att trygghetsbostäder i första hand måste handla om särskilda fastigheter? Trygghetslägenheter som är insprängda i befintlig bebyggelse är ett utmärkt alternativ. Antalet bostäder som är fysiskt tillgängliga ökar, men det behövs många fler. I framtiden blir det ännu viktigare. Sedan kan man ”plussa på” med olika typer av stöd, för att fler ska kunna åldras hemma och känna sig trygga. Flera av SABOs medlemsföretag har utvecklat modeller för trygghetsboende i den vanliga bebyggelsen. Flera bygger nu också nya boenden, säger Ylva Sandström.

Hon berättar att utvecklingen tog fart runt 2005. Då fanns kunskap från flera utvecklingsprojekt som SABO tagit initiativ till.

LÖSNINGAR OCH FÖREBILDER

– I en del mindre städer och orter hade bostadsföretagen hittat lösningar som blev förebilder också för utvecklingen i större städer och orter, säger Ylva och fortsätter:

– Detta är frågor som inte löser sig på en kafferast. Att hitta bra lösningar för äldres boende tar tid. För att lyckas krävs både kunskapsutveckling och erfarenhetsutbyte och här spelar stöd från både SABO och andra aktörer roll. En sådan aktör är Hjälpmedelsinstitutet, vars arbete med regeringsprogrammen *Teknik för äldre* och *Bo bra på äldre dar* har givit en rejäl skjuts för en bred utveckling. Det statliga investeringsstödet till äldrebostäder är också viktigt.

Ylva ser att allt fler kommuner numera inser att boendet är en kommunledningsfråga och en samhällsbyggnadsfråga, inte enbart en fråga för kommunernas äldreomsorg.

– Inte minst är det en fråga för vanliga fastighetsägare. Här spelar de allmännyttiga bostadsföretagen en viktig roll. Många går i bräschen för utvecklingen och de finns på alla typer av marknader, säger Ylva.

GOTT SAMARBETE

En annan faktor för att lyckas med framtidens boende är, enligt Ylva, gott samarbete. Påhittiga och engagerade medarbetare samt att boendelösningarna går att finansiera är andra viktiga faktorer. Lösningarna ska, och måste, se olika ut. Eftersom de lokala bostadsmarknaderna och människorna som bor där är olika.

– Ett bra boende för äldre är en av flera avgörande ”bultar” för att lösa finansieringen av välfärden framöver. Vi vill inte ha ett samhälle med för stora socioekonomiska klyftor, men risken för en sådan utveckling finns även när det gäller boendet för äldre. Vi måste fundera över hur vi motverkar detta och hur vi kan bygga och fastighetsutveckla för alla plånböcker, säger Ylva.

En annan fråga som Ylva tycker är viktig att uppmärksamma är personalstödet i trygghetsboenden.

INTE LÖSA ALLT

– Trygghetsvärdarna är viktiga personer. I rollen ligger att vara lite av spindeln i nätet. Personalen som arbetar på kommunernas träffpunkter har en yrkesroll som liknar trygghetsvärdarnas och här kan man ha utbyte av varandra, säger hon.

SABO arbetar för att pressa ner byggpriserna för nyproduktion bland annat via ramavtal med byggentreprenörer, som i arbetet med Kombohus.

– För att lyckas i framtiden gäller det att vi har en stor bredd när det gäller såväl bostäder i stort som olika typer av stöd i boendet för äldre. Ett bättre informationsstöd till äldre saknas också ofta. Alla borde snabbt och enkelt få svar på var det finns tillgängliga bostäder, vilka olika boendealternativ som finns och vem som driver dessa, avslutar Ylva. ◻

i

SABO, Sveriges Allmännyttiga Bostadsföretag, är en bransch- och intresseorganisation för cirka 300 allmännyttiga bostadsföretag över hela Sverige.

KONTAKT: Ylva Sandström,
e-post: ylva.sandstrom@sabo.se

”Jag får så mycket tillbaka”

Elisabeth Parmfjord arbetar som aktivitetsledare på Havsutterns trygghetsboende i Malmö. Hon är anställd av Malmö stad och håller husets mötesplats öppen klockan 9–16 veckans alla vardagar.

TEXT LOTTA SOLDING FOTO LEIF JOHANSSON

– JAG ARBETAR MYCKET med friskvård, för att de äldre ska kunna behålla sina funktioner så länge som möjligt. Att bo så här höjer livskvalitén för de äldre och jag tror också att sjukvården vinner på det. För egen del älskar jag att gå till jobbet; jag får så mycket tillbaka.

På förmiddagarna är det dagverksamhet som gäller, för dem som bor på Havsuttern och även för andra äldre som bor i stadsdelen. På eftermiddagarna öppnar kaféet som är en öppen mötesplats för alla pensionärer som vill komma och en rad olika aktiviteter tar vid.

Varje måndag går Elisabeth ut på promenad med dem som är biståndsbedömda och har fått ”motion på recept”. Efter en timmes promenad väntar efterlängtad frukost. Tisdagar och onsdagar arrangerar Elisabeth gymnastik, vilket är mycket populärt bland de boende. Då flyttar de undan borden i kaféet och spelar handboll sittande på stolar, spelar sittande fotboll eller så lyfter de hantlar. Efteråt väntar skön avspänning och stretch, följt av kaffe och frallor.

– Varje onsdag eftermiddag har vi någon form av underhållning, arrangerat i samarbete med Vuxenskolan. Då har vi alltid fullt hus och många stamgäster. På torsdagarna brukar vi antingen spela bingo eller ha högläsning. På fredagarna har vi inomhusboule. Minnesträning, filmvisning och frågesport brukar också vara populärt, avslutar Elisabeth.

Tahera Ibrahim och Margit Morvai är undersköterskor och har sin arbetsplats på Havsuttern i Malmö. ”Det här är den bästa arbetsplats jag varit på. Eftersom vi inte behöver förflytta oss så långt har vi mer tid för de äldre”, säger Tahera Ibrahim.

”Att bo så här höjer livskvalitén för de äldre och jag tror också att sjukvården vinner på det”, säger Elisabeth Parmfjord, aktivitetsledare på Havsuttern, här mitt i ett gympapass med de boende.

i

Havsuttern i Malmö har varit ett trygghetsboende sedan 2011, dessförinnan var det ett seniorboende (2006–2011). Havsuttern var ett av de boenden som Äldredelegationen besökte när de arbetade med utredningen *Bo bra hela livet* (2008), där definitionen av trygghetsbostäder först kom. Boendet rymmer 24 lägenheter, varav två är tvåor och resten ettor. Fastigheten förvaltas av MKB, Malmös kommunala fastighetsbolag, medan aktivitetsledaren är anställd av Malmö stad. I huset arbetar också tre stycken undersköterskor från kommunens hemtjänst, som uteslutande arbetar med äldre som bor i huset.

”Det ligger en viktig möjlighet i samarbete”

Hur ser äldres boende ut i andra europeiska grannländer? Vilka är skillnaderna jämfört med Sverige och vad kan vi lära av andra? Det får vi svar på i vår när boken ”Äldres boende – exempel och idéer från Danmark, England, Nederländerna och Tyskland” ges ut. Bokens redaktör Kerstin Kärnekull ger oss en försmak på boken och en kort europeisk utblick.

TEXT LOTTA SOLDING FOTO LEIF JOHANSSON, ANJA CALLLIUS & KERSTIN KÄRNEKULL

– VI HOPPAS BOKEN kan ge inspiration och tankeföda. Vi vill visa hur många olika typer av lösningar det finns; det finns inga färdiga recept. Vi vill gå i bräschen för debatten om äldres boende, en fråga som bara blir mer och mer aktuell, säger Kerstin Kärnekull och förtydligar:

– Som jag ser det så ligger en viktig möjlighet i samarbete. Samarbete inom kommunerna men även mellan kommunerna och övriga aktörer. Och framför allt med de äldre själva.

Om man jämför Sverige med bokens fyra länder så kan man översiktligt säga att Sverige, Holland och Danmark är länder med en ganska generös offentlig insats när det gäller äldres boende. I Tyskland är informell vård betydligt vanligare, ofta i form av anhörigvård men även via en del välgörenhet. Även England präglas av mer informell vård och den frivilliga sektorn är stark.

– Det finns stora likheter mellan de här länderna, men också intressanta skillnader. Tyskland sticker ut för att deras befolkning krymper och blir allt äldre. Det är ett tankeväckande exempel. Holland är intressant för att de under många år arbetat mycket med forskning och utveckling kring äldres boende. England har en lång tradition av ideella organisationer, vilket vi var nyfikna på. Och Danmark valde vi för att vi ville ha ett nordiskt exempel och för att de är världsbäst på bogemenskaper.

Vad kan Sverige lära av de här fyra länderna?

– En viktig satsning som alla borde göra just nu, när vi talar om den nya ekonomiska krisen, är att se till att boendet för äldre blir bättre, eftersom antalet äldre kommer att öka under många år framöver. Det är viktigare än att satsa på infrastruktur. Jag skulle vilja säga att frågan är mest levande i Tyskland. De har ett annat perspektiv och satsar en hel del på dialog och möten mellan yngre och äldre, vilket fler borde göra.

Någon mer lärdom?

– Jag tror också att vi i Sverige har mycket att lära när det gäller tankar och resonemang kring grannskap och goda kontakter. Det är variabler som till en viss gräns kan kompensera ensamhet och en låg pension. Det är dessutom ofta satsningar som inte kostar så mycket och som vi bättre borde förstå värdet av. Slutligen tycker jag att vi tydligare borde lyfta fram det egna ansvaret: Vad kan vi själva göra där vi bor? Det finns många roliga idéer kring detta. I Tyskland uppmuntras

”Vi hoppas boken kan ge inspiration och tankeföda. Vi vill visa hur många olika typer av lösningar det finns; det finns inga färdiga recept”, säger Kerstin Kärnekull.

till exempel äldre att gå ihop och göra saker på egen hand, säger Kerstin och fortsätter:

– I Sverige är vi vana vid att det är kommunens ansvar att se till att ordna så kallade särskilda boenden. Men här gäller det att tänka till och se möjligheter. Som jag ser det måste kommunerna informera om och medverka till många olika boendeformer och initiativ.

Som exempel nämner Kerstin Danmark, där det länge funnits något som kallas bogemenskaper. Det utmärkande för dem är kombinationen av egna bostäder och en gemenskap som alla delar ansvaret för. Liknande boendeformer finns även i Tyskland och Holland och börjar komma så smått i England. Det finns olika modeller, men grundtanken är samarbete och att göra saker tillsammans.

Varför ser vi inte mer av detta i Sverige?

– Modellen stämmer inte överens med hur de stora svenska byggföretagen tänker. De har liksom ”sin modell”. Dessutom är vi ovana att lyssna på grupper i Sverige.

Något som äldre i dessa fyra länder har gemensamt är att de vill bo kvar i sitt bostadsområde. Problemet är dock att många bor otillgängligt, framför allt i Tyskland, England och Holland.

– I Sverige har vi bra tillgänglighetskrav i bygglagstiftningen. Det är viktigt att den finns kvar så att våra bostäder kan fungera för alla åldrar.

VILL BLI HÖRDA

Inför framtidens boende i Sverige har Kerstin en klar bild av vad hon önskar sig.

– Vi som är på väg att bli den nya ”problemgruppen” vill vara med och påverka och bli hörda. Dra med oss i processen så tidigt som möjligt! Det är också viktigt att vi bygger så att det finns möjligheter till enkel gemenskap. Som jag ser det är det ett politiskt ansvar att inspirera till nya arbetssätt. Därför tycker jag att vi borde få en fortsättning på Hjälpmedelsinstitutets satsning *Bo bra på äldre dar*. Att samla in kunskap och erfarenheter för att sprida den vidare är en angelägen fråga och nu gäller det att inte tappa greppet.

KONTAKT: Kerstin Kärnekull,
e-post: kerstin.karnekull@gmail.com

Alten Service Zenter, i Eching i Tyskland, är en mötesplats för alla generationer med seniorboende, fritidslokaler, dagis, restaurang med mera. Servicecentret drivs av en förening med medlemmar från orten. Byggnaden, som är resultatet av en arkitekttävling, är utformad så att den ska se ut som en del av staden, inte som en institution.

i

Kerstin Kärnekull är arkitekt, föreläsare och medlem i forskargruppen *Bo i gemenskap*. Våren 2013 ger Byggtjänst ut boken *Äldres boende – exempel och idéer från Danmark, England, Nederländerna och Tyskland*. Kerstin Kärnekull är redaktör och övriga skribenter är: Ingela Blomberg, Bengt Ahlqvist, Pieter och Pepijn van der Hulle och Nathan Large. Boken är skriven på uppdrag av Hjälpmedelsinstitutet och ingår i regeringsuppdraget *Bo bra på äldre dar*.

”Efter mitt lårbensbrott bestämde jag och mina barn att Kampen Omsorg+ var ett bra boende för mig. Jag tränar i husets gym så ofta jag kan och orkar”, säger Lillemor Mathisen.

BO TRYGGT I OSLO VIA OMSORG+

Den norska huvudstaden storsatsar på Omsorg+, en mellanboendeform som påminner om Sveriges servicehus på 1980-talet. De boende är över 67 år, hyr sin egen lägenhet i en fastighet som erbjuder bland annat matservering, möjligheter att delta i aktiviteter samt en husvärd på plats dygnet runt, veckans alla dagar. I dag finns 545 lägenheter inom Omsorg+, till 2015 är målet att ha planer för 1 000 lägenheter.

TEXT LOTTA SOLDING FOTO LEIF JOHANSSON

Eva Hurtig (till vänster) och Eirin Rørmark tar emot i kaféet på Kampen Omsorg+. ”Det är viktigt att de äldre får i sig varm och näringsriktig mat veckans alla dagar”, säger Eva Hurtig.

– NÄR VI STARTADE DISKUSSIONEN som ledde fram till Omsorg+ ville vi möta behovet av trygghet och tillgång till personal sju dagar i veckan. Vi ville ha fler bostäder, inte fler institutioner. Diskussionen inleddes 2006 och 2010 stod det första boendet klart, berättar Eva Hurtig, chef för beställarenheten på avdelningen för äldre och sociala tjänster inom Oslo kommun.

Vi träffar Eva Hurtig och Eirin Rørmark på Kampen Omsorg+, en snöblandad och blåsig novemberdag. Boendet öppnades i september och ligger i området Kampen. Tanken med Omsorg+ är att varje projekt/boende ska bestå av 50–100 bostäder, för att de som flyttar in ska kunna hitta nya vänner och för att kostnaderna för det gemensamma ska fördelas på fler.

En del av bostäderna inom Omsorg+ drivs av Oslo kommun, andra på entreprenad. Oslo kommun har hittills gjort två upphandlingar, en för den privata marknaden och en för den ideella sektorn.

AKTIVITETSCENTER OCH BOSTÄDER

Kampen Omsorg+ drivs av Kirkens Bymisjon. De som flyttar in tilldelas en lägenhet efter beslut från den stadsdel de bor i. Stadsdelen som förvaltar avtalet med Kirkens Bymisjon betalar hyra och kostnader för de tjänster som Bymisjonen levererar (husvärd och drift av aktiviteter). Denna stadsdel har i sin tur hyreskontrakt med alla boende. Kostnader för hyra av gemensamhetslokaler och utförda tjänster betalas av de stadsdelar som fattat beslut om tilldelning av lägenheten.

– I de krav vi ställt upp för Omsorg+ står bland annat att alla boenden ska bestå av ett aktivitetscenter och bostäder. Dessutom ska det finnas en lokal för hemtjänstens personal. I varje hus finns också någon form av servering, eftersom det är viktigt att de äldre får i sig varm och näringsriktig mat veckans alla dagar, säger Eva.

Alla lägenheter på Kampen är tvåor. 10 procent av dem är något större, för att göra det möjligt för två personer att bo i dem.

– Vi har mest ensamhushåll. Det är störst efterfrågan på trygga bostäder bland de som lever ensamma, säger Eva.

Utöver att Kampen är det senaste tillskottet inom Omsorg+ är boendet också först ut med att pröva en ny välfärdsteknologi. Oslo kommun deltar i det EU-finansierade projektet eSenior, där Eirin Rørmark är projektledare i Oslo. Hon visar oss delar av tekniken. Tanken är att alla bostäder ska utrustas med en läsplatta, med sex förinstallerade appar.

LÄSPLATTOR I ALLA LÄGENHETER

– Via läsplattan ska de boende kunna kontakta husvärden, se kaféets meny, vad som är på gång i aktivitetscentret och i huset i övrigt, bygga upp ett fotoalbum som de kan dela med sina anhöriga samt också ha tillgång till internet om de vill det. Vi vill få de äldre att ta del av vad som händer i samhället, säger Eirin.

Hela Kampen är ett smarthus, med dörrar som öppnas och stängs med kort. Trygghetslarmet har ett stort antal sensorer utplacerade i hela huset, så att en person som ramlar kan upptäckas snabbt. Belysningen är rörelsestyrd och om den boende öppnar ett fönster sänks inomhustemperaturen automatiskt i lägenheten.

– Det här är det största projektet kring välfärdsteknologi i Norge. Min uppgift är, bland mycket annat, att se till att rutinerna mellan hemtjänstpersonalen, husets servicepersonal och de boende fungerar. Det är viktigt att husvärden och hemtjänsten kan samarbeta till förmån för brukarens bästa, säger Eirin.

BRUKARGRUPP OCH KULTURLEDARE

På Kampen finns en brukargrupp som tillsammans med kulturledaren och husvärden planerar vilka aktiviteter som ska dras igång. De äldre uppmuntras att bidra med frivilliga insatser, efter egen förmåga. Husets aktivitetscenter är öppet för alla som bor i grannskapet, inte bara för de boende.

Inom kort öppnar både en friser- och fotvårdssalong i huset. En sal med plats för bio är också i det närmaste klar och när vi tittar in på gymmet är det full aktivitet.

– Här är väldigt fint. Jag hade en stor lägenhet innan, men efter mitt lårbensbrott bestämde jag och mina barn att det här var ett bra ställe för mig att flytta till. Jag tränar så ofta jag kan och orkar, säger Lillemor Mathisen. ◻

KONTAKT: Eva Hurtig,
e-post: eva.hurtig@byr.oslo.kommune.no

Roar Tollefsen har flyttat från en villa till Kampen Omsorg+, där han trivs bra. ”Här slipper jag gå i trappor”, säger han.

i

Omsorg+ är Oslos satsning på en mellanboendeform för kommuninvånare över 67 år. Det nyaste tillskottet är Kampen Omsorg+, som är ett pilotprojekt inom välfärdsteknologi och ingår i det EU-finansierade projektet eSenior.

LÄS MER:
www.esenior.no och www.bymisjon.no/no/Virksomheter/Kampen-omsorg

FORSKARE FÖRESPRÅKAR ÅLDERSINTEGRATION

Cecilia Henning har forskat i drygt tjugo år om boende och framför allt äldres boende, äldres sociala kontakter samt samhällsplanering. För att underlätta åldersintegration bör trygghetsboenden inte vara för stora anser hon.

TEXT LOTTA SOLDING FOTO LEIF JOHANSSON

"Det gäller att vi ser till att trygghetsboenden inte bara blir ett lyxigt kategoriboende. Fler måste ha råd att bo så", säger Cecilia Henning.

i

Cecilia Henning är socionom och disputerade 1991 med avhandlingen *Boende och omsorg – omsorg om boendet* (som handlade om socialtjänstens medverkan i samhällsplaneringen), vid Linköpings universitet. Under 20 år var hon knuten som forskare och senare docent i Byggnadsfunktionslära till Arkitektutbildningen vid Lunds universitet. I dag är Cecilia docent i socialt arbete vid Hälsohögskolan i Jönköping.

– TRYGGHETSBOENDE ÄR BRA, men jag tycker att man inte ska bygga dem i för stor skala. Om de görs lite mindre går de lättare att integrera i det övriga samhället. För det är viktigt med åldersintegration! Vill man bygga stort är en variant att göra merparten av lägenheterna till trygghetslägenheter och därefter fylla på med andra åldersgrupper. Den service som ett trygghetsboende erbjuder kan vara intressant för fler åldersgrupper, säger Cecilia Henning.

Hon understryker också vikten av att samhället erbjuder ett brett utbud av boendeformer för äldre, med allt från möjligheter att bo kvar hemma till att bo i trygghets- och seniorbostäder till vård- och omsorgsboenden.

Cecilia var nyligen på en konferens i USA, vid Stony Brook University, där den övergripande frågan var hur vi skapar en bättre beredskap för en befolkning med en allt större andel äldre.

FÖREBYGGANDE INSATSER

– Diskussionen spände från omvårdnad av de multisjuka till övergripande samhällsplaneringsfrågor. Samtidigt som vi måste ta hand om de mest sjuka äldre, så kommer allt fler av oss att vara friska längre. Här handlar det om både förebyggande insatser och samhällsplanering, där det är viktigt att få äldre mer involverade i samhället, säger Cecilia.

När det gäller planeringen av äldres boende påminner Cecilia om vikten av att inte bara planera själva huset, utan att även se till dess omgivningar. Grannskapet och grannar spelar en viktig roll, framför allt i äldres boende. Cecilia använder begreppet tunna band i sin forskning, som kontrast till de starkare band som familj och vänner utgör.

– Grannar är ett exempel på det jag kallar tunna band. Att hälsa på och känna igen sina grannar är betydelsefullt. Det ger trygghet och gör dig lokalt förankrad. Framöver måste vi samverka allt mer; varken marknaden eller den offentligt organiserade vården och omsorgen kommer att kunna möta alla behov. För den som bor kvar hemma spelar grannskapet stor roll och jag tycker att vi ska ta hänsyn till de tunna banden i samhällsplaneringen.

Av ovan nämnda anledning tycker Cecilia att trygghetsboenden är bra, eftersom de möjliggör just gemenskap och samvaro.

KRISEN POSITIV?

Den ekonomiska kris vi befinner oss i kan, tror Cecilia, i bästa fall driva fram en positiv utveckling. Men vi behöver tänka till och tänka stort.

– Jag tror att vi måste ta ett annat grepp på samhällsplaneringen. Det gäller att vi ser till att trygghetsboenden inte bara blir ett lyxigt kategoriboende. Istället måste vi bygga så att fler har råd att bo så. Vi behöver mer av en helhetssyn, där äldrefrågan är en del i en helhet och där trygghetsboende är en del av lösningen, men inte den enda, säger hon.

Cecilia tror också att civilsamhället framöver kommer att spela en allt större roll, i takt med att vi inser att vi behöver ta hand om och hjälpa varandra. När varken marknaden eller det offentliga kan göra allt.

– Utvecklingen kan driva fram innovationer. Jag tror att grannskapet och civilsamhället i stort kommer att få en allt större betydelse. Marknaden har sin plats, absolut, precis som den skattefinansierade offentliga sektorn. Men civilsamhället behövs för att hålla koll på och balansera båda dessa sfärer. Civilsamhället är viktigt för både demokratin och välfärden. I framtiden tror jag att den formella omsorgens uppgift kommer att vara att stötta den informella, säger hon och avslutar:

– Ju mer krav vi ställer på kvalitet inom välfärdssektorn desto viktigare är det med en samhällsplanering som tar ett större helhetsperspektiv, där kommunerna är aktiva aktörer. ◻

KONTAKT: Cecilia Henning,
e-post: cecilia.henning@hhj.hj.se

ÖREBROS RECEPT:

LUNCH & PERSONAL SJU DAGAR I VECKAN

Örebro kommun har flest antal seniorlägenheter i landet, i förhållande till andelen invånare över 65 år. De har två trygghetsboenden och planerar för fler. Marie Villman, lokal- och boendestrateg, berättar om utvecklingen av äldres boende i Örebro kommun.

TEXT LOTTA SOLDING FOTO FREDRIK KELLÉN

”Möjligheten att äta mat på ett trygghetsboende tror jag är A och O för att det ska fungera”, säger Marie Villman.

i

Örebro kommun har trygghetsbostäder på två platser: i Almby där det finns 44 lägenheter och på Marklyckan där det finns 82 lägenheter.

Varför finns det så många seniorlägenheter i Örebro?

– Det finns flera förklaringar till detta. Dels avvecklade vi 700 platser på servicehus under slutet av 1990-talet och omvandlade dem till seniorlägenheter. Hemtjänstpersonalen flyttade ut ur lokalerna och en del av de boende flyttade in på vård- och omsorgsboenden. Dels finns det många privata aktörer på fastighetsmarknaden i Örebro som satsat på just seniorlägenheter, alla med lite olika koncept och erbjudanden.

Ert allmännyttiga bostadsbolag, ÖBO, erbjuder Senior Plus. Vad är det?

– Det är deras mest avancerade form av seniorlägenheter. Lägenheterna har en hög servicenivå och är näst intill jämförbara med våra trygghetsbostäder.

Berätta lite om kommunens trygghetsbostäder!

– Vi valde att lägga servicenivån på den nivå som krävs för att få investeringsstöd om man bygger nya trygghetsbostäder. Utöver detta har vi valt att ha personal på plats sju dagar i veckan, en äldrepedagog och värdinnor. Det finns dessutom gemensamhetslokaler och lunchservering

Varför valde ni att satsa på äldrepedagoger?

– Vi ville höja statusen på yrket.

För att flytta in i era trygghetsbostäder ska man vara 75 år, inte 70. Varför?

– I Örebro har alla som är 75 år eller äldre möjlighet att beställa trygghetslarm och upp till åtta timmar service per månad utan behovsprövning. Därför valde vi samma åldersgräns till våra trygghetsbostäder.

Vem hanterar kön till era trygghetsbostäder?

– Det gör vi på kommunen och det är kötiden (och att du är 75 år) som avgör.

Hur satsar ni framåt när det gäller trygghetsbostäder?

– I budgeten inför 2013 har politikerna beslutat att vi ska ta fram rutiner för stimulansmedel till externa aktörer för trygghetsbostäder. Politikerna vill helt enkelt stimulera till att fler trygghetsbostäder byggs.

Hur har era trygghetsboenden fungerat så här långt?

– De har fungerat bra. Det behövs en mellanboendeform, mellan seniorlägenheter och vård- och omsorgsboenden. Ett boende där det går att välja mellan att äta gemensamt med andra eller att göra det ensam. Ett boende där du kan delta i aktiviteter om du vill eller vara ensam när du vill det. Ett boende där jag kan känna mig trygg att jag får kontakt med någon och hjälp om jag behöver det.

Något du saknar på era trygghetsboenden?

– Om jag finge önska så skulle vi ha en distriktssköterska på plats vissa timmar i veckan. Det skulle vara en bra och trygghetsskapande åtgärd. Om du vet att en distriktssköterska dyker upp med jämna mellanrum slipper du ta dig till vårdcentralen.

Vad krävs för att lyckas med trygghetsbostäder?

– Det ska finnas möjlighet att äta mat på boendet; det tror jag är A och O för att det ska fungera. Det ska också finnas personal på plats varje dag. Jag tycker att kommunen kan stå för delar av lönen till personalen, för det tror jag vi tjänar in genom att det på sikt därmed behövs färre platser på vård- och omsorgsboenden. ◻

KONTAKT: Marie Villman,
e-post: marie.villman@orebro.se

”Det utlovades aktiviteter och det passar mig. Jag vill umgås med människor. Så jag saknar inte huset alltför mycket.”
Boende på Lustgårdens trygghetsboende, Kristianstad

FRIHET VÄNTAS LOCKA MER

Går det att sälja begreppet trygghet till fyrtiotalister? Inte säkert, menar Sven Wiberg, direktör vid den återkommande Kvalitetsmässan i Göteborg. Tillsammans med representanter för ett flertal intresseorganisationer, fastighetsbolag och Göteborgs Stad deltog han vid en framtidsinriktad idédiskussion om bostadsmarknadens kanske allra största utmaning.

TEXT OLA ISAKSSON

Sven Wiberg

Lena Andersson

INOM KORT KOMMER en stor del av fyrtiotalisterna att se över sina boenden. Många kommer behöva utökad tillgänglighet. Utformningen och paketeringen väntas spela en allt större roll.

– Det går inte att sälja trygghet, däremot går det att sälja frihet, säger Sven Wiberg.

Enligt honom måste hela bostadsbeståndet på marknaden ha en bra standard. Och nyproduktioner ska vara tillgängliga även för personer med begränsad rörlighet.

– Kommunikationen bör handla om funktion snarare än om trygghet som begrepp. Alla människor har olika behov av tillgänglighet. Unga människor med barnvagn kan också vara intresserade av ökad tillgänglighet.

Stefan Stjernedal, regionchef i Syd för riksorganisationen Villaägarna, tycker det är viktigt

TRYGGHETSBOSTÄDER UNDER LUPPEN

Under hösten 2012 har Malmö högskola kartlagt trygghetsbostäder, på uppdrag av VINNOVA. Inom ramen för uppdraget har även en idédiskussion med fastighetsbolag, intresseorganisationer och Göteborgs Stad genomförts. Dessutom har boende och personal på fyra trygghetsboenden intervjuats.

TEXT OLA ISAKSSON FOTO GUSTAV JOHANSSON

KARTLÄGGNINGENS UNDERLAG baserar sig på de 17 trygghetsboenden som fått utbetalt stöd fram till augusti 2012, sedan stödet inrättades 2009. En rad telefonintervjuer, med såväl representanter från fastighetsbolag som från kommunernas socialförvaltningar, utgör kartläggningens stomme och berör allt från hur och varför bostäderna byggts till trygghetsvärdens roll och uppdrag.

– Det är nu möjligt att se hur regeringens intentioner fallit ut i praktiken. Även om det fortfarande är för tidigt att utvärdera de mer långsiktiga effekterna av politiken, går det att se vad som faktiskt hänt kring trygghetsbostäder så här långt, säger Joakim Tranquist (utredare) och Lena Larsson (psykolog), som tillsammans med några kollegor genomfört kartläggningen.

Lena Larsson har intervjuat boende och personal på fyra trygghetsboenden i Halmstad, Kristianstad, Töre och Alingsås. Hon tycker intresset har varit stort när det gäller att berätta om sin situation.

– Det har varit väldigt trevligt att träffa de äldre och se att de är så engagerade. De har berättat entusiastiskt och de allra flesta verkar stolta över sitt boende, säger hon.

Något Lena Larsson inte till fullo hade insett var barnens aktiva del i beslutet.

– Det är ofta de som tagit initiativet till flytten och är stödjande i föräldrarnas beslut.

Joakim Tranquist nämner att de personer som flyttar in i trygghetsbostäder ofta är äldre än vad som var avsett. Han menar också att viljan att verkligen flytta till en trygghetsbostad är lägre än intresset för bostadsformen som sådan. Beslutsprocessen är ofta lång.

– Att gå från ett omsorgstänk till att skapa en boendeform byggd på ett socialt innehåll präglat av gemenskap tar sin tid.

För att ytterligare fördjupa kartläggningen genomfördes en idédiskussion i Göteborg med fastighetsbolag och intresseorganisationer (se artikeln här intill).

ÄN TRYGGHET

Stefan Stjernedal

Birgitta Branegård

att prata om funktionalitet. Men han upplever att det är närmast tabubelagt för många att prata om att anpassa sitt boende.

– Jag hoppas på en mer öppen diskussion där fler vågar lyfta frågan och i tid se över sin egen tillvaro, säger han.

När HSB på 1970-talet lanserade boendeformen 55+ visade det sig svårt att attrahera den målgrupp de tänkt.

– Vi har gått ifrån 55+ och kategoriboenden, vi tror på att bo blandat. Tillgänglighetskraven i nyproduktion är så höga att de alltid är fullt tillgängliga. Men vi vill också att det ska finnas en tanke och logistik i huset som gör att de boende möts, säger Lena Andersson, chef för mark- och projektutveckling vid HSB i Göteborg.

Birgitta Branegård, processledare och utvecklingschef vid boendeenheten vid fastighetskontoret i Göteborgs Stad, vill att trygghetsbostäder ska vara tillgängliga på marknaden precis som andra lägenheter och hus.

– Vi har alla så olika behov, men vi måste se över möjligheterna till att göra bra och funktionella bostäder tillgängliga för alla, säger hon.

Utöver att tillgänglighet alltså är intressant för fler än de äldre, var många i diskussionen eniga om att hushållsnära tjänster ofta efterfrågas av allt fler åldersgrupper. Behovet av service knyter ihop generationerna, även om skälen till varför tjänsterna behövs varierar genom livet.

i

Åtta representanter från fastighetsföretag, intresseorganisationer och Göteborgs Stad möttes vid Malmö högskolas workshop i Göteborg den 13 november 2012.

ÄLDREPEDAGOG
SOM VILL STARTA EGET

Jessica Hall gick ut Malmö högskolas Äldrepedagog-program inklusive fördjupningskurs våren 2012. Hon funderar på att starta eget men kan även tänka sig att vara anställd. Hennes tanke är att i någon form arbeta tillsammans med äldre; att stimulera dem till fortsatt aktivitet eller att ta upp en gammal dröm.

TEXT LOTTA SOLDING FOTO LEIF JOHANSSON

– JAG VILL FUNGERA som en form av katalysator. Genom att locka fram de äldres idéer och hjälpa dem att starta olika aktiviteter kan de förhoppningsvis sedan rulla vidare på egen hand, säger hon.

Om Jessica startar eget företag skulle hon till exempel vilja resa runt mellan olika trygghetsboenden och arbeta med en rytmik- och musikmetod hon lärt sig.

– Med den här metoden stimuleras hjärnaktiviteten och de äldre får hjälp att behålla motoriken. Jag skulle kunna dyka upp en gång i veckan på några olika boenden och arbeta med de äldre. På så vis skulle jag kunna få med mig olika goda idéer mellan boendena och sprida dem vidare, säger Jessica.

TRYGGHETSVÄRD TÄNKBART ALTERNATIV

Jessica kan också tänka sig att arbeta som trygghetsvärd på ett trygghetsboende. Att fungera som samordnare på ett boende eller äldrecenter där det finns frivilligorganisationer som är engagerade, är ett annat tänkbart alternativ för henne.

– Att arbeta på någon form av mötesplats är något jag också gärna skulle vilja göra. Här tycker jag det är det precis lika viktigt med det individuella mötet som med aktiviteter i grupp. Jag skulle även vilja arbeta strategiskt för att skapa ett bra åldrande, så att vi slipper möta så mycket oro och sjukdom bland de äldre. Det är nödvändigt att arbeta långsiktigt. De som vågar lägga pengar på en person med en katalysatorroll kommer att få färre äldre sjuka på sikt, säger Jessica.

I höst kompletterar hon sin utbildning till äldrepedagog med en kurs i socialrätt med juridisk inriktning, vid Högskolan Kristianstad. Sen får hon se vad som händer. Hon känner sig hur som helst nöjd med att ha börjat studera och över bytet av yrke.

– Innan jag började plugga såg jag mycket i svart eller vitt. Nu har det gråa fältet blivit större och jag är inte längre lika kategorisk. Mitt sätt att tänka har ändrats och jag har fått vidgade vyer och jag reflekterar mer nu än tidigare.

”Jag vill fungera som en form av katalysator, genom att locka fram de äldres idéer och hjälpa dem att starta olika aktiviteter”, säger Jessica Hall.

LITE EN SLUMP

Att hon valde att utbilda sig till äldrepedagog var lite av en slump. Efter att ha arbetat som ekonomiassistent i flera år kände hon att hennes arbete inte gjorde någon större skillnad för andra människor. Så en dag föddes en idé.

– När min mormor kom in på ett äldreboende såg jag hur hon tappade mycket av sitt aktiva jag. Det fick mig att tänka: här skulle jag vilja göra något!

Äldrepedagogprogrammet har inte funnits i mer än några år och yrkesrollen och utbildningen är fortfarande lite okända. När den första kullen avslutade utbildningen startade några av dem yrkesföreningen Äldrepedagogerna, som arbetar för att sprida kunskap om yrkesrollen.

– Vår yrkesroll är fortfarande lite okänd. Vi behöver bli bättre på att definiera hur vi kan vara ett komplement inom äldreomsorgen, utifrån vår socialpsykologiska utgångspunkt. Med den äldre personen i fokus vill vi skapa samarbete, säger Jessica.

KONTAKT: Jessica Hall,
e-post: jessica.th.hall@gmail.com

i

Äldrepedagog-programmet är en utbildning som omfattar 120 högskolepoäng och ges av Malmö högskola. Den är den enda i sitt slag i landet. De som gått utbildningen arbetar bland annat som anhörigkonsulenter, inom dagvård för demenssjuka eller på någon form av mötesplats eller träffpunkt. Före detta studenter har startat och driver yrkesföreningen Äldrepedagogerna.

LÄS MER:
www.mah.se (sök äldrepedagog-programmet) och http://aldrepedagogerna.se

PS NOTERAT

Stora badrum inte svaret på allt

Enligt gällande norm ska badrum i trygghetsbostäder vara stora, med gott om plats runt både toalett, handfat och dusch. Men är storleken det enda som skapar en trygg miljö för den boende och eventuell vårdpersonal? Vi frågar Jenny Hjalmarsson, industridoktorand på KTH och anställd på Micasa Fastigheter i Stockholm.

TEXT LOTTA SOLDING FOTO GUSTAV JOHANSSON & OLOF HOLDAR

– VI FASTNAR SÅ LÄTT VID EN NORM och jag tycker inte vi ska låsa oss vid stora badrum. Det finns absolut de som behöver ett stort badrum, men för de allra flesta äldre är detta inte verkligheten. Badrum ska vara tillräckligt stora, men inte onödigt stora. Vi behöver fundera över vad som verkligen behövs och utgå från den som bor i lägenheten. Stora badrum är dyra, för både fastighetsägaren och hyresgästen.

Du har ett badrum där du studerat hemtjänstens arbetsmiljö. Berätta!

– Jag forskar bland annat kring hemtjänstpersonalens arbetsmiljö och har därför byggt upp en badrumsmiljö, där jag studerat 30 personer när de arbetar. Jag har tittat på vilka risker som finns och det visar sig att den största risken för olyckor finns i samband med att den äldre får hjälp att ta av och på byxorna. Detta är dels ett moment som är riskabelt för den äldre, som kan tappa balansen och falla. Dels står den hjälpande personen ofta lätt framåtlutad och riskerar att skada sig när de hastigt sträcker sig ytterligare för att hindra den äldre från att skada sig.

”Badrum ska vara tillräckligt stora, men inte onödigt stora. Vi behöver fundera över vad som verkligen behövs och utgå från den som bor i lägenheten”, säger Jenny Hjalmarsson.

Hur kan man undvika den här typen av olyckor?

– För det första är det bra med alla former av stöd i ett badrum. Det är också viktigt med tillräckligt med ytor, så att det finns plats att hjälpa den äldre. När det gäller tillgänglighet finns riktlinjer att följa. Om ytorna är för stora ökar dock risken för fall. Så storleken löser inte problematiken med fallolyckor och här tycker jag att regelverket är för stelbent.

Vad kan vi göra för att bli bättre?

– Vi behöver lära oss mer om de verkliga riskerna. Majoriteten av de äldre är inte rullstolsburna, men självklart ska man kunna ta sig fram till toalett och dusch med en rullator. Vi kan också vidareutveckla duschstolarna, som jag ofta undrat över varför de måste vara så stora och otympliga.

En del trygghetsboenden testar toalettstolar och handfat som är höj- och sänkbara. Vad anser du om det?

– Det är kanske bra om hushållet består av en person som är rullstolsburen och en som inte är det. Det är viktigare med riktigt bra stödhandtag, så att det går enklare att resa sig från toaletten.

Vad anser du om trygghetsboenden som boendeform?

– Jag är skeptisk till tanken på ett så kategoriserat boende. Jag var själv med och byggde ett hus för äldre på Östermalm för några år sedan, liknande ett trygghetsboende. De som bor där är jättenöjda, så när som på att de varje gång jag kommer dit säger: ”Här bor ju bara gamlingar.” Jag tror mer på att bo tillsammans över generationsgränserna och vill hellre att alla bostäder ska vara trygga, med små mötespunkter. För vi måste börja se efter varandra!

KONTAKT: Jenny Hjalmarsson,
e-post: jennyhja@kth.se

PS
NOTERAT

Läkarkontakt via nätet

Kvarteret Skepparen ligger centralt i Strömstad och är ett av Strömstadsbyggens största och mest populära områden. Mitt i kvarteret ligger ett nybyggt trevåningshus, där 22 av de 61 lägenheterna är trygghetsbostäder. Samtliga lägenheter i kvarteret har utrustats med ett nytt fibernät, som Strömstadsbyggen har tänkt utnyttja för mer än tv, telefoni och internet.

– Vi tänker se till att varje lägenhet ska kunna utnyttja vårt snabba nät till fastighetsrelaterade tjänster och samhällstjänster. I framtiden hoppas vi kunna koppla trygghetslarmet till nätet och även ge äldre möjlighet att exempelvis kunna kommunicera direkt med sin distriktsläkare. Om vi kan koppla ihop sjukvård, hemtjänst och anhöriga med våra äldre, så skapar vi ett säkrare och tryggare boende, säger Göran Vallo, vd för Strömstadsbyggen.

Göran berättar att många av Skepparens äldre varit mycket nyfikna och snabbt tagit den nya tekniken till sig.

Bra boendeguide för äldre i Göteborg

Bor du i Göteborg och letar efter ett boende när barnen flyttat hemifrån? Då har du tur, för Göteborgs stad och Boplats Göteborg ger via sin guide/broschyr *Bekvämt hemma – hela livet* en samlad och tydlig bild av Göteborgs seniorboenden.

Broschyren ger en god överblick över de boendealternativ som finns, fördelat per stadsdel. Samtidigt ger den en tydlig bild av att seniorboenden kan se ut på väldigt många olika sätt.

Senior Göteborg är Göteborgs stads utvecklingscenter för äldrefrågor. Boplats Göteborg är en marknadsplats för bostäder i Göteborgsregionen, ägt av Göteborgs Stad, tre kommunala bostadsföretag samt de privata fastighetsägarna.

LADDA NER GUIDEN: *www.boplats.se* (välj ingången ”senior”) och *www.goteborg.se* (sök seniorboende)

Stafettpinnar från Bo bra på äldre dar

Regeringsuppdraget *Bo bra på äldre dar* pågick 2010 – 2012. Uppdraget drevs av Hjälpmedelsinstitutet och syftade till att stimulera till kreativitet, utveckling och nytänkande av bostäder och boendemiljöer för äldre.

Vid den framtidskonferens som arrangerades i november 2012 överlämnade projektledningen ett antal slutsatser och rekommendationer, i form av stafettpinnar. De överlämnades till olika aktörer, bland annat regeringen, SKL (Sveriges Kommuner och Landsting) olika bygg- och fastighetsaktörer samt äldreorganisationer.

I vår kommer antologin *Bo bra på äldre dar* ut, utgiven av Svensk Byggtjänst. Boken syftar till att föra ut kunskap och stimulera till en fortsatt diskussion om äldrebostäder och boendemiljö.

– Boken är skriven av nio författare och innehåller resultat och rapporter från *Bo bra på äldre dar*, men även från andra sammanhang. Det finns till exempel ett avsnitt om den demografiska och ekonomiska utvecklingen, där bland andra Gunnar Wetterberg, SACO, skrivit en text. Dessutom kommer ytterligare ett femtontal skrifter att ges ut under våren, en del på svensk Byggtjänst, en del på Arkus och en del via olika vetenskapliga skriftserier, säger Tomas Lagerwall, som varit samordnare för *Bo bra på äldre dar*.

Svensk Byggtjänst ger i vår också ut: *Ökad boendetrygghet – en handbok, Äldres boende exempel och idéer från Danmark, England, Nederländerna och Tyskland* (se sid 18–19 i den här inspirationskatalogen) samt *Bygga seniorboende tillsammans*.

LÄS MER: *www.hi.se*, sök på Bo bra på äldre dar. Projektsidorna finns tillgängliga åtminstone under första halvåret av 2013.

Boverket utvärderar investeringsstödet till äldrebostäder

Under 2012 har Boverket genomfört en utvärdering av investeringsstödet för äldrebostäder. Ambitionen är att få svar på om fler särskilda boenden eller trygghetsbostäder har byggts under perioden och om detta gjorts på grund av investeringsstödet. Utvärderingen kommer att publiceras i januari 2013.

– Greppet på utvärderingen är brett, det vill säga utvärderingen stannar inte vid en effektanalys utan den ger en bredare bild av bostadssituationen för äldre. I utvärderingen ägnar vi särskild uppmärksamhet åt trygghetsbostäder. Eftersom det är en relativt ny boendeform väcker den många frågor, säger Annette Rydqvist, utredare på Boverket.

Några av de frågor som utvärderingen vill försöka besvara är: Hur används gemensamhetsutrymmena? Hur många timmar per dag finns det tillgång till personal? Av vem är personalen anställd?

FAKTA

Sedan 2007 har det funnits möjlighet att söka investeringsstöd för ny- eller ombyggnad av äldrebostäder. För att beviljas bidrag krävs att ny- eller ombyggnaden påbörjas mellan 1 januari 2007 och 31 december 2014 samt att den färdigställs inom två år från dagen för påbörjandet. Syftet med stödet är att stimulera tillkomsten av särskilda boendeformer och, sedan 2010, trygghetsbostäder.

eSenior – välfärdsteknologi för framtiden

ESenior är ett skandinaviskt EU-stött projekt för utveckling och tester av välfärdsteknologi inom äldreomsorgen. Projektet testar och samlar erfarenheter från lösningar som kan skapa en enklare och tryggare vardag för äldre och omsorgstagare i hemmet. Tester sker i 250 hem i norska Fredrikstad, Sarpsborg och Oslo samt i svenska Göteborg.

Projektet, som är en del av Interreg IVA Öresund-Kattegatt-Skagerack-programmet, har pågått sedan augusti 2011 och löper fram till augusti 2014.

I Oslo är Kampen Omsorg+ utsett som pilotprojekt, läs mer om det på sidan 20-21 i den här katalogen.

LÄS MER: ***www.esenior.se***

VILL DU VETA MER?

Inspirationskatalogen om trygghetsbostäder är framtagen av Malmö högskola, på uppdrag av Socialdepartementet och VINNOVA. Kontakta oss gärna om du vill veta mer!

VINNOVA
är Sveriges innovationsmyndighet.
Vi stärker Sveriges innovationskraft för hållbar tillväxt och samhällsnytta.

LÄS MER:
WWW.VINNOVA.SE

KONTAKT:
Johanna Ulfvarson, tel: 08-473 32 18, e-post: johanna.ulfvarson@VINNOVA.se

Malmö högskola
ansvarar för den nationella plattformen Mötesplats Social Innovation.

LÄS MER:
www.mah.se och ***www.socialinnovation.se***

KONTAKT:
Hanna Sigsjö, tel: 070-965 54 33, e-post: hanna.sigsjo@mah.se

Den här inspirationskatalogen ska ses som ett inlägg i diskussionen om trygghetsbostäder. Läs om olika goda exempel på trygghetsbostäder i Sverige och några europeiska exempel på liknande boendeformer. Dessutom har vi låtit en handfull inspiratörer tycka till om utvecklingen.

IDÉKATALOGEN FÖR SOCIALA INNOVATIONER FÖR ÄLDRE ÄR FRAMTAGEN AV MALMÖ HÖGSKOLA PÅ UPPDRAG AV SOCIALDEPARTEMENTET OCH VINNOVA.

VINNOVA

MALMÖ HÖGSKOLA

MÖTESPLATS SOCIAL INNOVATION